

УДК 343.31
DOI: 10.31733/17-03-2023-335-336

Каріна АЛІЄВА
викладач кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ЧЕСТІ І ГІДНОСТІ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Чинне кримінальне законодавство України не передбачає відповідальності за неповагу до працівника правоохоронного органу [1].

Дослідження генезису кримінально-правової охорони честі і гідності правоохоронця дозволяє виділити види неповаги до працівника правоохоронного органу, відповідальність за які передбачалась кримінальним законодавством, чинним на території України у різні часи. До загальних видів посягань на честь і гідність будь-якої особи (зокрема і працівника правоохоронного органу) слід віднести образи та наклеп, до спеціальних – образи працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків [2].

Однією з принципово відмінних ознак образи пересічної людини та образи працівника правоохоронного органу повинний виступати факт їх особистого сприйняття непристойної форми такої образи. Так, для образи пересічної людини обов'язковим є сприйняття саме цією людиною вчинених щодо неї дій як образи. При вирішенні питання образи працівника правоохоронного органу достатньо самого факту непристойної поведінки з боку винного незалежно від сприйняття цієї поведінки самим правоохоронцем.

За характером свого прояву непристойна форма при образі може бути безпосередньою та заочною. Ці види образ різняться і за способом їх вчинення: словесна, письмова, дією (зокрема, конклюдентною), у публічному виступі, у творах, що публічно демонструються, у засобах масової інформації, у мережі Інтернет тощо.

Ще одним видом посягань на честь і гідність працівника правоохоронного органу є наклеп. Історично наклепом визнавалось поширення завідомо неправдивих вигадок, що ганьблять іншу особу (ст. 125 КК України 1960 р.) [2].

Вигадки, які поширюються щодо працівника правоохоронного органу при наклепі, повинні бути завідомо неправдивими, тобто винний усвідомлює їх невідповідність дійсності. Ці вигадки можуть стосуватись будь-якої сфери життя й діяльності працівника правоохоронного органу: професійної, громадської, особистої тощо. Головне, щоб такі відомості поширювалися у зв'язку зі службовою діяльністю потерпілого.

На сьогоднішній день в Україні не існує єдиного підходу щодо встановлення кримінальної відповідальності за прояви неповаги до працівника правоохоронного органу. Криміналізація таких посягань в Україні неодноразово критикувалась теоретиками та практиками. Проте, на наш погляд, в Україні є достатні фактори, що обумовлюють обсяг, характер та способи криміналізації неповаги до працівника правоохоронного органу.

До них слід віднести наступні: 1) значна поширеність діяння; 2) неефективність інших правових механізмів захисту відповідних суспільних відносин; 3) відсутність тенденцій до зниження проявів неповаги до працівника правоохоронного органу, про що свідчать несприятливі стан та динаміка цього виду злочинності; 4) високий ступінь суспільної небезпечності досліджуваного діяння здатний заподіювати суттєву шкоду авторитетові правоохоронних органів; 5) типовість проявів неповаги до працівника правоохоронного органу та здатність кримінально-правових засобів впливати на них; 6) наявність системи соціального контролю, яка дозволяє виявляти факти порушень таких правил, і системи кримінальної юстиції, спроможної реагувати на них.

При цьому ступінь суспільної небезпеки проявів неповаги до працівників правоохоронних органів залежить й від обстановки, у якій це діяння вчиняється. Під обстановкою, зокрема, маються на увазі кримінальні правопорушення, за сукупності з якими посягають на честь і гідність працівника правоохоронного органу. Здебільшого посягання на честь і гідність працівників правоохоронних органів поєднуються із вчиненням кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 342 «Опір представникові

влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» та 345 «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу» КК України.

Вважаємо, що кримінально караним слід визнавати посягання на честь і гідність працівника правоохоронного органу у випадку поєднання цього діяння із вчиненням зазначених кримінальних правопорушень, тобто визнати таке посягання обтяжуючою ці правопорушення обставиною.

Також пропонуємо доповнити КК України статтею 342-1 «Неповага до працівника правоохоронного органу» наступного змісту:

1. Умисне публічне поширення відомостей, що ганьблять честь і гідність працівника правоохоронного органу, за відсутності у винного доказів їхньої правдивості, поєднане з обвинуваченням останнього у вчиненні кримінального правопорушення, оприлюдненням даних про його особисте і сімейне життя, аморальну поведінку, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки для потерпілого, -

карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Поширення завідомо неправдивих вигадок, що ганьблять працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, поєднане з обвинуваченням цього працівника у вчиненні кримінального правопорушення, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки для потерпілого, -

карається арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до п'яти років.

Примітка. Тяжкими наслідками для потерпілого у цій статті вважаються звільнення із займаної посади або з правоохоронного органу, притягнення працівника правоохоронного органу до кримінальної відповідальності, самогубство тощо.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 28 грудня 1960 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-05#Text>.

УДК 343.97+343.431

DOI: 10.31733/17-03-2023-336-337

Вікторія САВЕНКО

старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИМИ ЗАСОБАМИ

Майбутнє кожної країни залежить від максимально можливого соціального, економічного, правового та всебічного забезпечення розвитку дітей через вразливість до будь-яких загроз, що можуть виникати у процесі їх становлення самостійними членами суспільства. Особливо це питання загострилося в Україні на фоні рашистського вторгнення 24 лютого 2022 року, коли мільйони жінок та дітей стали вимушеними внутрішніми переселенцями та біженцями. «Війна в Україні спричиняє масові переміщення населення та потоки біженців – умови, які можуть призвести до значного сплеску торгівлі людьми, – зазначила Афшан Хан, Регіональна директорка ЮНІСЕФ у країнах Європи та Центральної Азії. – Діти, які змушені були залишити свої домівки, особливо беззахисні через розділення родин перед небезпекою торгівлі людьми та експлуатації. Необхідно, щоб уряди країн регіону зробили крок вперед та вжили заходів щодо забезпечення їхньої безпеки. Понад 500 дітей без супроводу виявлено під час перетину кордону з України до Румунії з 24 лютого по